

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ**

**ПРОГРАМА З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ
«РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ»
ДЛЯ УЧНІВ 5-10 КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
З ПОМІРНИМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ**

Автор: ХАЙДАРОВА О.С., вчитель-дефектолог, КЗ Молочанської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату Запорізької обласної ради;

Укладач: Блеч Г.О., старший науковий співробітник лабораторії олігофренопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України

Київ – 2016

Розвиток мовлення

для дітей з помірною розумовою відсталістю

5 – 10 клас

Розвиваючи основні види мовленнєвої діяльності в середніх і старших класах спеціального загальноосвітнього навчального закладу розв'язуються й специфічні завдання, спрямовані на корекцію відхилень у розвитку. Такими є: порушення процесів пізнавальної діяльності (сприймання, уяви, пам'яті, уваги, мовлення й мислення), недорозвиток емоційно-вольової сфери, недостатня розвиненість артикуляційної моторики, порушення моторики та координації рухів та ін.

Саме тому спеціальним завданням програми визначено формування та корекцію зв'язного мовлення, що має відбуватися в тісному зв'язку з розвитком пізнавальної діяльності дітей, зокрема, сенсорики, предметно-дієвого, наочно-образного, словесно-логічного, абстрактного мислення, спостережливості, уваги тощо. Відтак зміст корекційно-розвивальної програми, з метою посилення її компенсаторно-корекційних та розвивальних функцій, має комунікативно-практичну спрямованість: містить фактичний матеріал, опанування якого має забезпечити формування комунікативних умінь, конкретизацію у слові чуттєвого і практичного досвіду учнів, розвиток основних пізнавальних процесів на предметно-практичній і вербальній основі.

Подана програма є продовженням корекційно-розвивальної програми з розвитку мовлення «Розвиток мовлення дітей з помірною розумовою відсталістю в процесі ознайомлення з природою» для підготовчого, 1 – 4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з розумовою відсталістю.

У програмі представлено зміст корекційно-розвивального навчання з розвитку мовлення для дітей з помірною розумовою відсталістю, що навчаються та виховуються у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах.

Програма кожного класу має розділи: «Мовленнєвий розвиток», «Знання про мову. Мовні вміння».

Протягом усього періоду навчання ведеться робота щодо розуміння та побудови учнями поширених нескладних, типових для української мови, синтаксичних конструкцій; навичок їх розпізнавання та побудови. Формування свідомого ставлення до побудови висловлювань поєднується з цілеспрямованим розвитком чуття мови через постійне тренування у сприйманні та розумінні мовлення і говорінні на всіх уроках як мовного, так і немовного циклів.

Розширення словника дітей доцільно здійснювати на предметно-практичній основі у процесі живого спілкування, навчання, ситуація та умови якого є вирішальними для добору словесного матеріалу. Робота з лексикою має індивідуальний характер і зорієнтована на збагачення словника кожної дитини, оскільки, залежно від індивідуальних мовленнєвих можливостей, рівня підготовки дитини лексичний запас на початкових етапах навчання може суттєво різнитися.

Для розвитку мовлення вихідними є практичні мовленнєві навички, що формуються, та необхідні для цього знання про мову. Вони формуються на природничому матеріалі, близької, цікавої і доступної тематики дітям (розд. «Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу»). Зміст навчального матеріалу є наскрізним для всіх мовленнєвих тем. Учитель самостійно вирішує, які саме навички відпрацьовувати на тому чи іншому матеріалі, як часто і в якому обсязі необхідно приділяти увагу їх формуванню, зважаючи на контингент учнів класу та їх індивідуальні особливості і потреби. Вчитель самостійно розподіляє та регулює кількість годин між темами з розвитку мовлення, враховуючи індивідуальні можливості дітей даного класу, труднощі у засвоєнні матеріалу, необхідність приділяти більше годин для сприймання та засвоєння певного матеріалу. Заняття з розвитку мовлення плануються з урахуванням необхідності багаторазового повторення матеріалу з поступовим включенням нових елементів до попередньо засвоєних вмінь. В залежності від індивідуальних можливостей учнів темп проходження матеріалу уповільнюється або прискорюється, що може бути передбачено стосовно

конкретного учня або підгрупи учнів. Тематику мовленнєвого матеріалу для уроків вчитель визначає сам, враховуючи сезонні зміни в природі, особливості учнів даного класу, та (головне) доступність та послідовність мовленнєвого матеріалу. На його основі дітям буде легше сприймати та засвоювати новий матеріал з розвитку мовлення. Запропоновані теми з природознавства можна корегувати, вносити зміни в тематику природознавчої теми, відповідно бажання вчителя та його методичної та наочної готовності. Визначені програмою теми є близькими до соціального і практичного досвіду розумово відсталих дітей, забезпечують їх соціалізацію й інтеграцію у природне оточення.

Корекційно-розвивальну програму з розвитку мовлення розроблено з урахуванням Державного стандарту загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами та чинних навчальних програм. При створенні програми використано літературні джерела.*

Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу:

1. Людина.
 - Власні ім'я та прізвище.
 - Органи чуттів людини.
 - Частини тіла. Призначення рук, ніг людини.
 - Зовнішній вигляд людини: правила охайності.
 - Здоров'я людини: правила гігієни. Розпорядок дня школяра, корисне харчування.
 - Предмети побуту, які нас оточують. Користування ними.
2. Природа.
 - Поняття про добу: день, ніч.
 - Поняття про живу та неживу природу. Що належить до природи?
 - Овочі. Фрукти. Ягоди.
 - Охорона природи.
3. Погода.
 - Пори року. Уявлення про погоду. Вітер, хмари, опади. Погода взимку, влітку.
 - Осінь. Сезонні зміни у природі. Овочі, фрукти. Похолодання, випадання дощів.ю зміна забарвлення листя, листопад.
 - Зима. Сезонні зміни у природі. Холодне повітря, мороз, снігопад, лід, сніжинка.
 - Весна. Сезонні зміни у природі. Потепління, танення снігу, цвітіння, приліт птахів.
 - Літо. Сезонні зміни у природі. Ягоди, фрукти, овочі. Відпочинок влітку.
4. Жива природа.
 - Тварини свійські. Зовнішній вигляд.
 - Тварини дикі. Зовнішній вигляд.
 - Риби. Зовнішній вигляд.
 - Птахи. Зовнішній вигляд.
 - Охорона тварин.
5. Наша країна – Україна.
6. Родина.

7. Школа.
 8. Друзі, дружба.
 9. Події з власного життя, життя класу, школи.
 10. Місто (село).
 11. Канікули.
 12. Свята (народні обрядові).
 13. Ігри, розваги.
- Теми за вибором учителя.

5 клас

(1 година на тиждень)

№ п/п	К-с ть Год	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати розвитку (мінімальні досягнення/ максимальні досягнення)	Спрямованість корекційно- розвивальної роботи
1.		<u>Повторення матеріалу вивченого в початкових класах.</u> Розвиток навичок мовленнєвої діяльності (слухання-розуміння, говоріння, читання). Читання і розвиток усного мовлення. Накопичення активного словникового запасу. Слухання-розуміння мовлення вчителя, однокласників. Закінчення розпочатого речення (з допомогою вчителя). Відповіді на запитання до прослуханого, прочитаного. Складання за запитаннями вчителя речень з 2-4 слів до розглянутого малюнка, прослуханої казки. Виділення на слух з живого мовлення окремих слів, в словах – окремих звуків. Поділ речень з 2-4 слів на слова. Розвиток фонематичного слуху і правильної вимови звуків.	-слухає-розуміє мовлення вчителя, однокласників; -закінчує розпочате речення (з допомогою); -складає за запитаннями вчителя речень з 2-4 слів до розглянутого малюнка, прослуханої казки; -виділяє на слух з живого мовлення окремих слів, в словах-окремих звуків; -ділить речення – 2-4 слів на слова; -правильно чує та вимовляє звуки; -співвідносить звук і букву; визначає місце звука і букви у слові; визначає перший звук у словах; -знаходить задану букву серед інших букв чи знаків; впізнає букви, накладені одна на одну; виділяє з ряду правильно написаних букв з опорою на зразок; доповнює відсутній елемент букви;	Розвиток слухового сприймання та слухової уваги. Формування усвідомленого розуміння сказаного вчителем, його запитань, порад, вказівок. Розвиток вміння висловлювати свої прохання, працювати відповідно до інструкцій вчителя. Формування уявлень про структуру речення, умінь будувати речення на основі різних опор. Розвиток усного мовлення. Виховання культури усного мовлення. Збагачення та накопичення словника на основі розширення знань та уявлень про довкілля.

	Співвідношення звуку і букви, визначення місця звуку і букви у слові; фіксація буквою початкового звуку у словах. Формування зорових еталонів букв: знаходження заданої букви серед інших букв чи знаків; впізнавання букв, накладених одна на одну; виділення з ряду правильно написаної букви з опорою на зразок; доповнення відсутнього елемента букви; називання та порівняння графічно схожих букв. Запам'ятовування цілісних образів слів, які складаються з вивчених букв (мама, сон, сом, папа, липа, молоко...), співвідношення слів з предметами, які вони називають. Утворення та читання відкритих та закритих двох- та трьохбуквених складів, які є словом (сом). Утворення та читання слів з вивчених складових структур. Співвідношення слів з предметами, малюнками. Вибіркове читання слів. Доповнення складу до слова, підстановка в слово пропущеної букви. Читання речень з 2-3 слів разом з вчителем, хором, самостійно. Доповнення в реченні відсутнього слова з ряду попередньо прочитаних (з опорою на малюнок). Написання вивчених букв та слів з ними.	називає та порівнює графічно схожі букви; -запам'ятовує цілісний образ слів, які складаються з вивчених букв; співвідносить слова з предметами, які вони називають; -утворює та читає склади; читає таблиці складів; -утворює та читає слова з вивчених складових структур; співвідносить слова з предметами, малюнками; вибірково читає слова; -доповнює склад до слова; підставляє в слово пропущену букву; -читає речення з 2-3 слів разом з вчителем, хором, самостійно; -доповнює речення словами, які відсутні, з ряду попередньо прочитаних; -пише вивчені букви;	Розвиток фонематичного сприймання, правильної й чіткої звуковимови. Розвиток слухового і зорового сприймання. Розвиток мовленнєвого слуху. Розвиток звукобуквеного аналізу. Подальший розвиток сигніфікативної функції мовлення (функції позначення). Стимуляція мовленнєвої активності. Розвиток оперативної пам'яті. Формування вміння граматично правильно будувати речення (фрази) за зразком, даним учителем). Формування читацьких умінь. Розвиток усного зв'язного мовлення. Регулювання інтонаційної виразності усного мовлення, темпу і сили голосу. Розвиток фонематичного слуху. Формувати вміння друкувати букви та слова за зразком, під диктовку. Удосконалення навичок читання і письма. Збагачення словникового запасу.
2.	<u>Мовленнєвий розвиток.</u> Слухання-розуміння усного мовлення. Сприймання на слух зверненого мовлення, простого мовного матеріалу, що складається з кількох звуків, складів, слів, словосполучень. Сприймання на слух запитань, прохань, пояснень, вказівок, завдань та інструкцій	– намагається уважно слухати та розуміти зміст сприйнятого; – намагається слухати, розуміти і виконувати навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції, продуктивно використовує допомогу; –намагається уважно слухати і розуміти зміст прослуханого;	Розвиток цілеспрямованої та до-вільної уваги. Формування усвідомленого ро-зуміння фактичного змісту про-слуханого. Розвиток емоційного ставлення до почутого та побаченого (до вчинків людей, фактичних подій).

		вчителя, що стосуються виконання навчальних дій чи ігрових завдань. Сприймання на слух, розуміння змісту невеликих нескладних текстів, що належать до художнього й розмовного стилів (казка, розповідь, вірш, загадка, скороговка). Відповіді на запитання вчителя; відповіді на запитання за змістом прослуханого. Відповіді на запитання педагога щодо змісту предметних та сюжетних малюнків. Добір малюнків до предметів, ініційованих дій.	–повторює за вчителем короткі забавлянки, віршики; –розуміє запитання вчителя, відповідає на нього (повторює зразок відповіді); –з допомогою вчителя висловлює враження від побаченого (почутого); – з допомогою вчителя відповідає на за-питання „що це?“, „хто це?“, „що робить?“ щодо змісту предметних і сюжетних малюнків;	Збагачення словникового запасу учнів. Формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдань. Активізація засвоєння семантичної (смислової) сторони слова. Формування уміння знаходити предмети за словесним описом.
3.		Говоріння. Регулювання дихання, сили голосу, темпу мовлення в процесі усного мовлення. <i>Діалогічне мовлення.</i> Розуміння реплік співрозмовника. Відповіді на запитання. Найпростіші формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). <i>Монологічне мовлення.</i> Повторення зразка простого зв’язного висловлювання, пропонуваного вчителем. Побудова зв’язного висловлювання (з опорою на питання, слова та словосполучення, ілюстрації) на основі прослуханого тексту, випадку з життя.	– називає імена, вміє звертатися по імені та по-батькові; – знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; форми звертання до дітей і дорослих; – з допомогою та запитаннями вчителя пояснює власні дії (з опорою на слова чи слово-сполучення, малюнки);	Розвиток мовленнєвого дихання. Формування вміння довільно володіти та доцільно користуватися артикуляційним та дихальним апаратом. Формування чіткості та виразності усного мовлення. Розвиток культури спілкування. Формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести). Розвиток емоційного ставлення до побаченого, почутого.
4.		Читання. Правильна вимова звуків. Читання по складах слів, простих речень. Розпізнавання складів у слові, слів у реченні та речень у тексті за певними візуальними характеристиками. Читання повільно та в нормальному темпі. Читання тихо, голосно, з нормальною силою голосу. Запам’ятовування прочитаного. Основні правила поведінки з книжкою.	– повторює за вчителем звуки; - робить спроби читати слова з допомогою вчителя, після відповідної підготовки (звукобуквеного аналізу, роботи з розрізною азбукою тощо); –добирає малюнки до прочитаних слів (з допомогою вчителя); - робить спроби читати повільно слова після відповідної підготовки);	Розвиток навичок правильного читання по складах. Розвиток мовленнєвого дихання; подолання артикуляційних труднощів при читанні слів. Формування та розвиток навичок упізнавання найуживаніших слів. Розвиток орієнтування в прочи-таному реченні. Збагачення словникового запасу.

5.	Письмо. Позначення звуків буквами. Букви голосні та приголосні. Їх написання та розрізнення. Складова структура слова. Слово. Місце звука (букви) у слові. Списування.	– аналізує слова за звуковим складом (з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя розрізняє голосні та приголосні букви; – пише вивчені букви; робить спроби списувати з допомогою вчителя після звукобуквеного аналізу, з проговорюванням; – списує по складах з проговорюванням прочитані та проаналізовані двоскладові слова з вивченими буквами.	Формування навичок звуко-буквеного аналізу. Корекція звуковимови. Розвиток полісенсорного сприймання. Розвиток аналітико-синтетичної діяльності. Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення. Розвиток слухового сприймання. Формування охайності при письмі.
6.	<u>Знання про мову. Мовні вміння.</u> <u>Звуки і букви. Склад. Наголос.</u> Місце звука в слові. Визначення наявності певного звука в даному слові. Виділення окремих звуків слова: перший (голосний), останній (приголосний). Удосконалення вимови голосних і приголосних звуків. Розрізнення твердих і м'яких, дзвінких і глухих приголосних. Спостереження за роботою артикуляційних органів під час вимовляння різних звуків. Практичне розрізнення голосних і приголосних букв. Злиття звуків для утворення обернених і прямих відкритих складів. Промовляння складів. Проговорювання слова з акцентуванням наголошеного складу. Читання та письмо (на дошці і в зошитах) засвоєних складових структур. Навчання основного прийому читання прямого складу з орієнтацією на букву, що позначає голосний звук.	– з допомогою вчителя виділяє на слух голосний звук (на початку слова), приголосний – в кінці слова; повторює за вчителем слово, виділяючи голосом вказаний звук; – з допомогою вчителя розпізнає та повторює слова, які починаються на заданий звук; – з допомогою вчителя розрізняє на слух голосні та приголосні звуки, тверді та м'які, дзвінкі та глухі приголосні і повторює за вчителем їх артикулювання (залежно від мовленнєвих можливостей учня); – впізнає і розрізняє букви, які позначають голосні і приголосні звуки; – розрізняє голосні та приголосні букви, називає їх (залежно від мовленнєвих можливостей); – з допомогою вчителя зливає звуки для утворення обернених і прямих відкритих складів; – наслідує проговорювання слова (по складах) за вчителем так, щоб було чітко чути наголошений склад;	Розвиток мовленнєвого слуху (уважно слухати, чути, ідентифікувати, розрізняти й повторювати вивчені звуки). Формування усвідомленого зорового образу кожної вивченої букви. Формування навичок звуко-буквеного аналізу. Розвиток уміння розрізняти звуки, схожі за звучанням. Розвиток уміння розрізняти слова, близькі за звуковим складом. Розвиток аналітико-синтетичної діяльності. Розвиток оперативної пам'яті шляхом запам'ятовування та відтворення звуків ізольовано, у складах і словах. Збагачення й уточнення словникового запасу. Розвиток усного мовлення.

7.		Слово. Практичне ознайомлення зі словом. Проговорювання складів та слів з двох-чотирьох звуків. Поділ на склади двоскладових слів. Практичне розрізнення складу, слова. Звукобуквений аналіз складу, слова. Розрізнення слів, що різняться одним звуком. Побудова звукової схеми слів. Наголос у слові. Проговорювання, розуміння лексичного значення слів та їх застосування. Вимова слів з апострофом, з подвоєнням приголосних, зі сполученням <i>дж, дз</i>, з йотованими голосними.	– виділяє слово з мовленнєвого потоку, називає його, повторюючи за вчителем; – проговорює за вчителем склади (прямі та обернені) і слова; - зливає звуки в склади, читає їх; – разом з учителем, плескаючи в долоні, поділяє слова на склади; – практично розрізняє та називає склад, слово (за допомогою вчителя); – разом з учителем здійснює звукобуквений аналіз складу, простого за звуковою будовою слова; – з допомогою вчителя розрізняє слова, що різняться одним звуком; – разом з учителем будує звукову схему одно-, двоскладового слова, використовуючи умовні позначення звуків; – наслідую проговорювання слова (по складах) за вчителем так, щоб було чітко чути наголошений склад; – співвідносить знайомі слова з предметами, діями, ознаками предметів, які ці слова позначають; – за питаннями педагога називає предмети, явища, дії, людей (у межах знайомого мовленнєвого матеріалу); – з допомогою вчителя пояснює значення слів (з опорою на малюнок тощо); – наслідую правильну вимову слів з апострофом, з подвоєнням приголосних, зі сполученням <i>дж, дз</i>, з йотованими голосними, повторюючи за вчителем;	Формування уявлень про слово як самостійну смислову одиницю. Формування вміння довільно володіти та доцільно користуватися артикуляційним та дихальним апаратом. Корекція та удосконалення звуковимови; подолання артикуляційних труднощів при вимовлянні звуків. Розвиток процесів аналізу і синтезу. Формування навичок звуко-буквеного аналізу. Розвиток довільної уваги, оперативної пам'яті. Розвиток зв'язного мовлення. Дотримання нормального темпу мовлення та регулювання сили голосу. Збагачення та конкретизація словника. Розвиток просторової орієнтації.
8.		Речення. Практичне ознайомлення з реченням. Виділення речення з мовленнєвого потоку, визначення меж речення в усному мовленні. Читання простих словосполучень, речень.	– з допомогою вчителя виділяє речення з мовленнєвого потоку, визначає його межі, повторює його; – з допомогою вчителя добирає малюнки до словосполучень і речень;	Формування та розвиток слухової уваги та слухової пам'яті. Розвиток довільної уваги, оперативної пам'яті. Розвиток зв'язного мовлення.

		Зв'язок слів у словосполученні та реченні. Формальні ознаки речення. Кількість і послідовність слів у словосполученнях і реченнях. Поділ речення та словосполучення на слова. Складання речень із двох-трьох слів за предметними та сюжетними малюнками. Інтонування речень, у кінці яких стоять різні розділові знаки. Практичне засвоєння розділових знаків: крапка, кома. Графічна модель речення (з 1-2 слів).	– знає формальні ознаки речення: велика буква на початку речення, крапка у кінці речення; – разом з учителем складає речення з двох-трьох слів за предметними та сюжетними малюнками; –наслідуючи вчителя, вимовляє речення, різні за метою висловлювання та інтонацією: розповідні, питальні, спонукальні, окличні (без уживання термінів), з орієнтацією на відповідні розділові знаки; – разом з учителем складає графічні схеми простих речень (з 1-2 слів).	Корекція та удосконалення звуковимови. Розвиток і конкретизація уявлень. Збагачення і конкретизація уявлень про предмети і явища довкілля. Дотримання нормального темпу мовлення та регулювання сили голосу. Формування інтонаційної виразності мовлення. Формування навичок самоконтролю при виконанні завдання.
9.		Текст. Усні й письмові висловлювання, текст. Читання коротких (до трьох речень) текстів. Розуміння змісту тексту. Відтворення змісту тексту.	–під керівництвом учителя робить спроби читати букварні тексти (слова) з вивченими буквами після відповідної підготовки (звуко-буквеного аналізу, роботи з розрізною азбукою тощо); – читає короткі (до трьох речень) тексти, які містять прості речення, на тему, близьку дітям; – відповідаючи на запитання вчителя, відтворює зміст прочитаного з допомогою наочності, опорних слів;	Розвиток мовленнєвого дихання. Розвиток усного зв'язного мовлення. Дотримання нормального темпу мовлення та регулювання сили голосу. Формування усвідомленого розуміння змісту прочитаного. Розвиток емоційного ставлення до прочитаного (до вчинків людей, описаних подій тощо). Стимулювання мовленнєвої активності.
10.		Повторення та закріплення вивченого матеріалу за рік.		

6 клас

(1 година на тиждень)

№ п/п	К-с ть Год	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати розвитку (мінімальні досягнення/ Максимальні досягнення)	Спрямованість корекційно- розвивальної роботи
1.		<u>Повторення вивченого матеріалу.</u> Алфавіт. Розрізнення приголосних звуків (глухі та дзвінкі, тверді та м'які). Пом'якшення приголосних перед <i>я, ю, є, ї</i> та знаком м'якшення. Поділ слів на склади. Подвоєння приголосних у словах. Перенос таких слів. Вживання апострофа після <i>б, п, в, м, ф</i> перед <i>я, ю, є, ї</i>. Вживання великої букви у словах.	– дотримується правопису дзвінких і глухих, твердих і м'яких приголосних у словах; – *позначає м'якість приголосних на письмі з допомогою знаку м'якшення; – поділяє слова на склади; – вміє правильно записувати та переносити найуживаніші слова з подвоєнням приголосних; – дотримується правила вживання великої букви у словах;	Розвиток умінь розрізняти звуки, схожі за звучанням, та букви, оптично схожі за написанням. Удосконалення навичок звукового, звуко-буквенного, складового аналізу слів. Розвиток умінь застосовувати здобуті мовні знання та вміння на практиці. Формування умінь контролювати та оцінювати власні дії.
2.		<u>Мовленнєвий розвиток.</u> Слухання-розуміння усного мовлення. Слухання-розуміння усного зв'язного мовлення, розуміння його фактичного змісту. Відповіді на запитання за змістом прослуханого, прочитаного. Слухання-розуміння запитання, прохання, наказу, пояснення, завдання, інструкції вчителя. Добір ілюстрацій до мовленнєвого матеріалу. Інсценування за змістом сприйнятого.	– слухає і розуміє фактичний зміст сприйнятого усного зв'язного мовлення; – з допомогою відповідає на запитання за змістом прослуханого; – уважно слухає, розуміє, повторює і виконує знайомі завдання та інструкції вчителя; – співвідносить мовленнєвий матеріал із реальними предметами, малюнками, діями, особистим досвідом; – з допомогою співвідносить зміст сприйнятого з ілюстраціями;	Формування умінь налаштуватися на виконання завдання. Розвиток усвідомленості, швидкості й точності сприйняття усного мовлення. Розвиток довільної уваги, спостережливості. Розвиток змістовного і логічного зв'язного мовлення. Конкретизація уявлень про предмети, явища довкілля.

		Замальовки за змістом сприйнятого мовленнєвого матеріалу.	–з допомогою вчителя добирає ілюстрації до мовленнєвого матеріалу; –робить спроби в інсценуванні окремих епізодів змісту сприйнятого (після попередньої підготовки з учителем);	Формування уміння регулювати власні дії у відповідності з інструкцією щодо виконання завдання. Розвиток виразності природних жестів, міміки.
3.		Говоріння. Правильна вимова та наголошування слів під час говоріння. Побудова відповідей на запитання співрозмовника (у вигляді словосполучень, речень). Участь у бесіді. Застосування засвоєних слів у власному мовленні. Практичне використання прийменників. <i>Діалогічне мовлення.</i> Побудова запитань і відповідей на них за прослуханим чи прочитаним текстом, малюнком, ілюстрацією до тексту, навчальною ситуацією у класі та ін. Практичне ознайомлення із засобами виразності усного мовлення (сила голосу, темп мовлення, його інтонуювання). Складання, розігрування діалогів за темами, близькими до життєвого досвіду учнів, після попередньої підготовки (обговорення змісту, робота зі словом та словосполученням, етикетними мовленнєвими формулами). <i>Монологічне мовлення.</i> Повторення зразка зв'язного висловлювання, запропонованого вчителем. Самостійне висловлювання. Переказування невеликого прослуханого тексту з опорою на подані словосполучення, запитання, малюнки). Розповідь про події власного життя за визначеною послідовністю.	–бере участь у бесіді та колективній роботі по складанню усних розповідей на теми з найближчого оточення; – за питаннями, з допомогою та під контролем учителя описує явища природи, прості предмети після розгляду їх ознак, форми тощо; –застосовує знайомі слова у різних навчальних і побутових ситуаціях (при необхідності за нагадування вчителя); – практично використовує в усному мовленні прийменники (перед, за, справа, зліва, поряд тощо) з метою відображення просторових і часових зв'язків між конкретними об'єктами і подіями (з допомогою та за підказкою вчителя). – відповідає на прості запитання вчителя про самого учня, його родину, враження з власного досвіду, навчання, самопочуття, побут тощо; – з допомогою вчителя формулює запитання за змістом прослуханого чи прочитаного тексту, за малюнком та ін.; – уважно слухає і розуміє мовлення співрозмовника під час спілкування; – під керівництвом учителя бере участь в інсценуванні діалогу; – повторює услід за вчителем зразок зв'язного висловлювання зі збереженням змісту та інтонаційних особливостей висловлювання (залежно від мовленнєвих можливостей учня); – відтворює послідовність дій, подій сприйнятого тексту за допомогою серії	Розвиток мовленнєвого дихання. Регулювання сили голосу. Формування та розвиток чіткості усного мовлення. Дотримання нормального темпу мовлення. Формування навичок діалогічного та монологічного мовлення. Формування логічної послідовності побудови висловлювань. Корекція мислительних процесів шляхом запам'ятовування та відтворення логічної послідовності подій. Формування чіткості та виразності усного мовлення. Збагачення словникового запасу. Збагачення міміки. Формування правильної звукової мови, інтонації мовлення. Стимулювання активності в спілкуванні. Виховання вміння спілкуватися з оточуючими. Виховання культури мовлення, жестикулювання. Виховання уважного, шанобливого ставлення до співрозмовника.

		Заміна імен на займенники (без визначення термінології).	малюнків, опорних слів та словосполучень (з допомогою вчителя); – з допомогою та питаннями вчителя роз-повідає про події власного життя за визначеною послідовністю (<i>спочатку...</i> , <i>потім...</i> , <i>після цього...</i> , <i>в кінці...</i>); – з допомогою та за підказкою вчителя замінює імена у словосполученнях і реченнях на займенники.	
4.		Читання. Читання по складах і цілими словами речень, коротких текстів. Розпізнавання слова в реченні та речення в тексті за певними візуальними характеристиками. Інтонування речень під час їх читання.	– читає по складах і цілими словами речення, короткі тексти, які містять знайомий мовленнєвий матеріал; – з допомогою вчителя розпізнає в тексті, не перечитуючи його, слова та речення за певними візуальними характеристиками (велика буква на початку – крапка в кінці, інтервал); –разом з учителем знаходить у тексті потрібне слово, речення; – наслідуючи вчителя, інтонує речення, що містять звертання, однорідні члени речення, питання, оклик;	Розвиток навичок правильного читання по складах і цілими сло-вами. Розвиток навичок розпізнавання знайомих слів. Корекція та удосконалення звуко-вимови. Формування та розвиток навичок читання-розуміння слів, речень, текстів. Розвиток навичок орієнтування в прочитаному реченні (тексті). Розвиток виразності читання і усного мовлення.
5.		Писемне мовлення. Уявлення про важливість письма, яке дає змогу передавати інформацію на відстані, зберігати її тривалий час. Позначення звуків буквами. Голосні та приголосні, їх розрізнення на слух та на письмі. Списування мовленнєвого матеріалу. Слово. Перенос слів із рядка в рядок. Підписи під малюнками. Практичне розрізнення групи окремих слів і речення. Крапка в кінці речення та велика буква на початку речення.	– має уявлення про значення письма для спілкування людей; – розрізняє основні види письма: друкованого і рукописного; –позначає звуки відповідними буквами на письмі; – списує букви, склади, слова, словосполучення, речення (з проговорю-ванням і після звукобуквеного аналізу); – дотримується правил переносу слів із рядка в рядок (під контролем учителя); – з допомогою вчителя робить підписи під малюнками (назви предметів, дії, ознаки);	Формування уявлення про письмо як таке, що дає змогу зберігати і передавати інформацію. Розвиток зорового сприймання графічного зображення букви, просторового розташування її елементів. Розвиток довільної уваги. Формування навичок орфо-графічно грамотного письма. Розвиток зорової, слухової та оперативної пам'яті.

		Списування рукописного і друкованого тексту після попереднього аналізу. Упорядкування деформованих речень (слова подаються у правильній граматичній формі).	– розрізняє групи окремих слів і речення (з допомогою вчителя); -списує з проговорюванням склади і слова після звукобуквенного аналізу; – разом з учителем упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), списує їх з дошки.	Розвиток уміння співвідносити слово з образом реального пред-мета (явища). Формування аналітико-синтетич-ного сприймання. Формування мислительних опера-цій аналізу, порівняння, узагальнення; Формування навичок списування. Виховання охайності під час письма та списування.
6.		<u>Знання про мову. Мовні вміння.</u> Мова і мовлення. Мова як засіб спілкування між людьми. Поняття про українську мову. Слово як основна одиниця мови. Усне й писемне мовлення. Речення як основна одиниця мовлення. Практичне спостереження над засобами відмежування речень в усному (пауза) й писемному (велика буква на початку речення, крапка в кінці) мовленні. <i>Культура мовлення.</i> Практичне засвоєння різних форм звертання до співрозмовника. Ознайомлення із словами ввічливості (уміння привітатися, запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись, попрощатися). Практичне засвоєння таких слів у мовленні (в природних і створюваних мовленнєвих ситуаціях).	–знає та розуміє, що спілкування між людьми здійснюється за допомогою мови; -має уявлення про українську мову як рідну мову українського народу; – розуміє та пояснює значення слів з допомогою вчителя; – з допомогою вчителя виділяє речення з мовленнєвого потоку, визначає його межі, повторює його; –з допомогою вчителя фіксує увагу на засобах відмежування речень у писемному мовленні (велика буква на початку речення, крапка в кінці); – практично володіє різними формами звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – за завданням учителя (або після нагадування чи з допомогою педагога) вміє запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; – адекватно використовує засвоєні слова в природних і створюваних мовленнєвих ситуаціях (під керівництвом учителя);	Формування навичок швидкого й точного сприймання зверненого мовлення. Формування слухової уваги та пам'яті; довільної уваги, спо-стережливості. Розвиток фонематичного слуху. Формування процесів порівняння. Тренування правильної вимови звуків рідної мови. Розвиток зв'язного усного мовлення. Регулювання інтонаційної вираз-ності мовлення. Збагачення лексичного запасу. Стимулювання мовленнєвої активності. Розвиток виразності мовлення. Виховання ввічливості, шанобли-вого ставлення до оточуючих. Виховання культури мовлення та культури поведінки.

			– дотримується правил ввічливості при спілкуванні в колективі.	
7.		Звуки і букви. Алфавіт. Вимова звуків. Позначення звуків на письмі. Читання букв. Голосні та приголосні звуки і букви, їх розрізнення. Поняття про склад. Поділ слів на склади. Перенос слів із рядка в рядок. Наголос. Поняття про наголошені та ненаголошені склади. Вживання букв <i>я, ю, є, ї</i> . Пом'якшення звуків у словах перед <i>і, я, ю, є, ь</i> . Тверді та м'які приголосні. Розрізнення голосних: <i>и-і, і-ї, а-я, у-ю, е-є</i> . Розрізнення подібних приголосних звуків і букв: <i>з-с, б-п, в-ф, ж-ш</i> , сполучень <i>дз-дж</i> .	– сприймає на слух та розрізняє голосні та приголосні звуки; – правильно вимовляє вивчені звуки; (залежно від мовленнєвих можливостей); – визначає місце звука у слові (на початку або в кінці слова); – співвідносить вивчені звуки з відповідними буквами; має уявлення про алфавіт; – разом з учителем здійснює звуко-буквений аналіз слова; – поділяє слова на склади (з допомогою вчителя); – визначає кількість складів у слові; – знає та дотримується правил переносу слів із рядка в рядок (під контролем учителя); – з допомогою вчителя визначає наголошений склад у слові; – вимовляє, читає і вживає на письмі букви <i>і, я, ю, є, ї</i> (залежно від мовленнєвих можливостей учня); – з допомогою вчителя розпізнає та називає пом'якшений звук у слові; – з допомогою та за питаннями вчителя визначає місце звука (букви) у слові; – розрізняє голосні: <i>и-і, і-ї, а-я, у-ю, е-є</i> , вимовляє їх (залежно від мовленнєвих можливостей учня); – сприймає та розрізняє подібні приголосні: <i>з-с, б-п, в-ф, ж-ш</i> , сполучення <i>дз-дж</i> , вимовляє їх (залежно від мовленнєвих можливостей учня); – визначає місце звука (сполучення) в слові (з допомогою вчителя);	Розвиток слухового та зорового сприймання. Досягнення чіткої артикуляції звуків, їх диференціації учнями. Розвиток фонематичного слуху. Розвиток уміння розрізняти звуки, схожі за звучанням. Розвиток довільної уваги. Розвиток оперативної пам'яті. Розвиток зорової пам'яті. Формування мислительних операцій порівняння. Розвиток просторових уявлень та орієнтування в малому просторі. Координація рухів руки та пальців. Розвиток уявлення.
8.		Слово. Поняття про слово. Значення слова (означає назви предмета, дії, ознаки тощо).	– має уявлення про слово та його значення;	Розвиток розуміння сигніфікативної функції мовлення (функції позначення).

	Будова слова. Корінь слова, закінчення (практично). Ознайомлення зі словами, що означають назви предметів: розпізнавання слів за питаннями <i>хто? що?</i> Ознайомлення зі словами, що означають ознаки предметів: розпізнавання слів за питаннями <i>який? яка? яке?</i> Розпізнавання слів, що означають один і кілька однакових предметів. Слова, близькі та протилежні за значенням. Розрізнення слів за приналежністю до певної групи (навчальне приладдя, меблі, посуд, овочі, фрукти, одяг тощо); групування слів за приналежністю до певної групи; Велика буква в іменах, по батькові, прізвищах людей і кличках тварин. Ознайомлення зі словами, що означають дію. Називання дій за питаннями: <i>що робить? що роблять?</i> Групування дій за ознакою їх однорідності (<i>хто як голос подає? хто як пересувається?</i> та ін.). Розрізнення предметів за їх діями (<i>бігає, гавкає ... (хто?); пташка летить, а риба – ...</i>). Узгодження слів, що означають назви дій, зі словами, що означають назви предметів. Спільнокореневі слова. Ненаголошені голосні в корені слова.	– розуміє значення слова, співвідносить його з предметами (діями, ознаками), які воно позначає; – з допомогою вчителя добирає однокорінні слова; змінює закінчення у зв'язку з іншим словом; –має уявлення про слова, що означають назви предметів; – розпізнає слова, що означають назви предметів, відповідаючи на запитання вчителя <i>хто? що?</i>; –з допомогою вчителя ставить до слів запитання <i>хто? що?</i> –співвідносить значення слова, що означає назву предмета, з відповідним предметом (особою, явищем тощо); –має уявлення про слова, що означають ознаки предметів; – розпізнає слова, що означають ознаки предметів, відповідаючи на запитання вчителя <i>який? яка? яке?</i>; –з допомогою вчителя ставить до слів запитання <i>який? яка? яке?</i> – розрізняє та називає слова, що означають один і кілька однакових предметів (<i>стіл-столи, літак-літаки</i>); –з допомогою вчителя та з опорою на наочність добирає слова, що означають один або кілька однакових предметів; – разом із учителем добирає слова, близькі та протилежні за значенням; –з допомогою вчителя групує слова за приналежністю до певної групи (іграшки, одяг, меблі, овочі, фрукти, посуд, тварини, рослини, професії, знаряддя праці); – знає правило про написання імен, по батькові, прізвищ людей і кличок тварин з великої букви; дотримується його;	Активізація засвоєння семантич-ної (смислової) сторони слова. Формування уміння співвідносити слово з образом реального предмета (явища). Розвиток уміння групувати пред-мети за різними ознаками. Формування процесів аналітичного сприймання. Формування мислительних операцій порівняння, узагальнення та систематизації. Розвиток оперативної пам'яті. Формування уміння використовувати набуті знання. Розвиток усного та писемного зв'язного мовлення. Поширення запасу предметних уявлень. Попередження вербалізації знань. Сприяння усвідомленню конкрет-ного змісту слів. Збагачення активного словника. Збудження пізнавальної зацікавленості. Виховання зосередженості, сум-лінності, відповідальності.
--	--	--	--

			– розпізнає та називає слова, що означають дію; – називає дії предметів, відповідаючи на питання: <i>що робить? що роблять?</i>; – за суттєвою допомогою вчителя групує слова за ознакою їх однорідності (<i>хто як голос подає? хто як пересувається?</i> та ін.); – за допомогою вчителя, відповідаючи на питання <i>хто? що робить?</i>, розрізняє предмети за їх діями (<i>бігає, гавкає ... (хто?); пташка летить, а риба – ...</i>); – відповідає на питання <i>хто? що робить?</i>, узгоджуючи слова, що означають назви дій, зі словами, що означають назви предметів. – розрізняє і знаходить спількореневі слова серед поданих слів; виділяє корінь у спільнокоренових (споріднених) словах (з допомогою вчителя); – правильно вимовляє слова з ненаголо-шеними звуками [е], [и] в корені слів; – добирає перевірні слова способом словозміни і пошуком спільнокоренових (споріднених) слів (з допомогою вчителя);	
9.		Речення, словосполучення. Практичне розрізнення групи окремих слів і речення. Поняття про речення: складається зі слів, виражає завершену думку; перше слово пишеться з великої букви; в усному мовленні між реченнями робляться зупинки (паузи); на письмі речення відокремлюються одне від одного крапкою, знаком питання та знаком оклику. Речення розповідні, питальні. Розділові знаки в кінці цих речень. Речення з однорідними членами.	– практично розрізняє групи окремих слів і речення; – знає, що речення складається зі слів; – знає правило про написання великої букви на початку речення, дотримується його; – знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику); – з допомогою та за нагадуванням учителя, за наслідуванням дотримується відповідної інтонації при вимовлянні розповідних та питальних речень; – з допомогою вчителя добирає розділовий знак, який необхідно поставити в кінці речення (крапку, знак питання);	Формування практичних мовлен-невих навичок письма на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає завершену думку. Розвиток слухової пам'яті та уваги. Формування довільного сприй-мання. Формування осмисленості сприй-мання (розуміння суті того, що сприймається). Формування узагальненості сприймання (виділення в

		Визначення в реченні кількості слів, їх послідовності. Графічна модель речення. Складання речень за графічними моделями. Встановлення зв'язку слів у реченні за запитаннями. Поширення речень за питаннями. Упорядкування деформованих речень (слова даються у правильній граматичній формі). Конструювання словосполучень. Побудова розповідних і питальних речень за зразком, схемою, з опорою на малюнок, поданий початок тощо. Питання до слів у реченнях. Слова <i>в, у, до, з, за, на, під, над, по, від</i>. Частка <i>не</i>. Роздільне написання їх з іншими словами.	– визначає на слух та на письмі кількість і послідовність слів у реченні; – самостійно членує речення на слова; – складає речення, що відповідають графічним моделям (з допомогою вчителя та з опорою на наочність); – разом з учителем, за допомогою запитань встановлює зв'язки слів у реченні; – відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення новими словами; – будує словосполучення з поданими словами; – з допомогою вчителя складає прості розповідні та питальні речення (за зразком, схемою, з опорою на малюнок, даний початок тощо; з використанням опорних слів та словосполучень, за демонстрацією дій); – з допомогою вчителя знаходить різницю у вимовлянні та написанні розповідних та питальних речень; – з допомогою вчителя ставить запитання до слів у реченнях; – під контролем учителя правильно вживає в реченнях слова <i>в, у, до, з, за, на, під, над, по, від</i>, частку <i>не</i>, та списує їх роздільно з іншими словами; – з допомогою вчителя складає речення зі словами <i>в, у, до, з, за, на, під, над, по, від</i> (з використанням опорних слів і словосполучень, малюнків).	реченнях суттєвих властивостей та ознак). Формування аналітико-синтетичного сприймання. Розвиток фонематичного слуху. Формування процесів порівняння. Формування цілеспрямованості сприймання. Формування інтонаційної ви-разності мовлення. Формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення. Формування наочно-образного мислення. Виховання свідомої довільної поведінки.
10.		Текст. Поняття про текст. Практичне розрізнення групи окремих речень і тексту. Визначення теми висловлювання (про що йдеться в тексті). Заголовок, його відповідність змістові тексту. Спостереження за різними засобами зв'язку речень у тексті (вживання слів <i>він, вона, воно, вони, цей, ця, це, ці</i>; слів, близьких за	– з допомогою вчителя практично розрізняє групи окремих речень і текст; – разом з учителем визначає тему ви-словлювання (про що йдеться в тексті); – знаходить, зачитує і пояснює заголовок, розуміє його відповідність змістові тексту; – разом з учителем з'ясовує на практиці наявність різних засобів зв'язку речень у тексті	Формування практичних мов-леннєвих навичок на базі до-ступних відомостей про текст як зв'язне висловлювання. Розвиток слухової пам'яті та уваги. Формування узагальненості сприймання (виділення в

		значенням). Формування вмінь користуватися цими засобами зв'язку речень у власних висловлюваннях. Відтворення змісту тексту. Переказ прослуханого або прочи-таного тексту (з трьох-чотирьох речень) за поданим планом у вигляді такої самої кількості запитань, скільки речень у тексті (після усного опрацювання під керівництвом учителя).	(слова <i>він, вона, воно, вони, цей, ця, це, ці</i> ; слів, близьких за значенням); – відтворює зміст тексту за запитаннями, за серією малюнків, за опорними словами; –переказує прості вивчені та проаналізовані тексти за питаннями вчителя, за визначеною послідовністю (<i>спочатку..., потім..., після цього..., наприкінці...</i>) (залежно від можливостей учня).	реченнях і тексті суттєвих властивостей та ознак). Формування емоційної, образної, словесно-логічної пам'яті. Розвиток запам'ятовування й адекватного відтворення інформації. Формування логічної послідовності побудови висловлювань. Розвиток усного та писемного зв'язного мовлення.
11.		Повторення та закріплення вивченого матеріалу за рік.		

7 клас

(1 година на тиждень)

№ п/п	К-с ть Год	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати розвитку (мінімальні досягнення/ Максимальні досягнення)	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		<u>Повторення вивченого матеріалу.</u> Поняття про слово. Значення слова (означає назви предмета, дії, ознаки тощо). Будова слова. Корінь слова, закінчення (практично). Спільнокореневі слова. Ненаголошені голосні в корені слова. Речення розповідні, питальні. Розділові знаки в кінці цих речень.	– має уявлення про слово та його значення; – розуміє значення слова, співвідносить його з предметами (діями, ознаками), які воно позначає; – з допомогою вчителя добирає однокорінні слова; змінює закінчення у зв'язку з іншим словом; –знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику);	Розвиток розуміння сигніфікатив-ної функції мовлення (функції позначення). Активізація засвоєння семантич-ної (сислової) сторони слова. Формування уміння співвідносити слово з образом реального предмета (явища).

2.	<u>Мовленнєвий розвиток.</u> Відомості про мовлення. Загальне уявлення про мовлення як діяльність. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості. Мовлення як основний засіб спілкування. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично). Культура мовлення і спілкування. Особливості національного мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (<i>Марійко, Іванку, Катерино Петрівно, Петре Григоровичу</i>).	– має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – розрізняє усну й письмову, моно-логічну й діалогічну форми мовлення; – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; – практично володіє різними формами звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – самостійно або після нагадування вітається, прощається; – за завданням учителя вміє самостійно (або після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись;	Формування усвідомлення того, що мовленнєва діяльність має бути носієм добра. Розвиток слухової уваги та пам'яті. Розвиток усного зв'язного мовлення. Розвиток мовленнєвої активності. Регулювання інтонаційної виразності мовлення. Збагачення лексичного запасу. Формування культури мовлення та культури поведінки. Виховання любові до рідної мови; бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою. Виховання уміння та бажання дотримуватися правил національного мовленнєвого етикету під час спілкування
3.	Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, зокрема опис окремих предметів тощо); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).	– уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає малюнок до тексту, вибирає один із пропонованих варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.;	Розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання. Розвиток довільної уваги. Вдосконалення слухового сприймання. Формування уміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту. Формування вміння уявляти те, що прослуховується.
4.	Говоріння. Переказ тексту за поданим планом. Вибірковий переказ.	– переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя;	Формування чіткості та виразності усного мовлення.

		<i>Діалогічне мовлення.</i> Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками). <i>Монологічне мовлення</i> (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.	– включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; – під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування; – будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях); – словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план); – розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя; – з допомогою та за питаннями вчителя коментує та пояснює власні дії.	Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення. Формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні. Формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести). Формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення. Виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника. Розвиток культури спілкування.
5.		Читання. <i>Читання мовчки</i> (розуміння, запам'ятовування) текстів. Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті. <i>Читання вголос.</i> Виразність читання.	– читає мовчки нескладні за змістом тексти (слова, речення); розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо); – за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; – переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.); – читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст.	Формування навичок правильного плавного читання цілими словами. Розвиток навичок розпізнавання знайомих слів. Розвиток виразності читання та усного мовлення. Розвиток навичок читання-розуміння слів, речень, текстів. Формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення. Формування вміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.
6.		Писемне мовлення. Написання під диктування речень і текстів.	– пише під диктування доступні речення і тексти;	Формування правильної граматичної будови мовлення.

		Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему. Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення).	– складає і записує прості речення за запитаннями, малюнками, на тему (з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх;	Формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку. Розвиток логічно зв'язного писемного мовлення. Формування навичок само-контролю.
7.		<u>Знання про мову. Мовні вміння.</u> Мова і мовлення. Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.	– знає назву держави, її столицю, державні символи; –знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців;	Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати; Розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).
8.		Звуки і букви. Алфавіт. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді й м'які, дзвінки й глухі; вимова звуків, що позначаються буквами <i>г і г</i> . Алфавіт (абетка, азбука). Співвідношення звуків і букв. Використання алфавіту під час роботи зі словником. Вимова наголошених і ненаголошених голосних.	– розрізняє в словах тверді й м'які, дзвінки й глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні звуки; правильно їх вимовляє; (залежно від мовленнєвих можливостей учнів) вимовляє алфавітні назви букв; – розрізняє співвідношення звуків і букв; – визначає наголос у двоскладових і трискладових словах (з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає наголошені та ненаголошені голосні у слові.	Розвиток слухового та зорового сприймання. Корекція звуковимови. Автоматизація правильної вимови звуків. Розвиток умінь розрізняти зву-ки, схожі за звучанням, та букви, оптично схожі за написанням. Формування навичок самоконтролю за вимовою. Удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів. Виховання довольної поведінки на уроці.
9.		Слово. Лексичне значення слова. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми.	– розуміє значення загальноновживаних слів; –з допомогою вчителя вибирає пари слів протилежного значення із запропонованих слів; – розрізняє слова, подібні за значенням; знаходить слова, подібні за значенням,	Формування та розвиток усві-домлення конкретного змісту слів. Розвиток слухового та зорового сприймання. Конкретизація уявлень про пре-дмет, слово і його значення; ак-тивізація засвоєння

		Будова слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова. Розрізнення префікса і прийменника (практично). Спільнокореневі слова.	серед низки запропонованих слів (з допомогою вчителя); – має уявлення про спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні; – з допомогою вчителя наводить приклади спільнокореневих слів;	семантич-ної (смислової) сторони слова. Удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів. Формування та закріплення правильної вимови слів.
10.		Частини мови. Розрізнення частин мови (слова, що означають назви, дії, ознаки та кількість предметів) в реченні за запитаннями, узгодження їх (практично).	– розпізнає слова, що означають назви, дії, ознаки та кількість предметів; знає, на які запитання відповідають (<i>хто? що? що робить? що роблять? який? яка? яке? які? скільки?</i>); – знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; – пише (списує) з великої букви; – з допомогою вчителя визначає рід іменників; – використовує допомогу вчителя.	Розвиток асоціативного мислення. Розвиток умінь виділяти головне з-поміж другорядного. Збагачення словника іменниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні. Розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності;
11.		Речення, словосполучення. Відмінність словосполучення від слова й речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Головні та другорядні члени речення (без вживання термінології, практично). Встановлення зв'язку між словами в реченнях (за допомогою запитань). Побудова слів за поданими словами (головними та другорядними членами речення) з використанням ілюстрацій, сюжетних малюнків, предметів). Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень. Інтонування речень, різних за метою висловлювання. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему.	– розрізняє словосполучення від слова і речення; – разом із учителем визначає головне й залежне слово в словосполученні (практично, відповідаючи на запитання); – з допомогою вчителя розрізняє головні та другорядні члени речення (без вживання термінології); – разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні; – з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів; – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів);	Формування практичних мовленнєвих навичок письма на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку. Формування умінь користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту). Виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання. Формування вміння виправляти допущені помилки.

12.		Текст. Заголовок тексту. Поділ тексту на абзаци. Відновлення текстів із деформованою будовою. Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом. Складання простого плану тексту. Тексти різних типів: розповідь, опис. Підпис листівки (поздоровлення рідним, друзям). Адреса на конверті (листівці).	– розрізняє заголовки і зміст тексту, добирає до тексту заголовки із запропонованих учителем; – поділяє текст на абзаци, разом із учителем відслідковує зв'язок початку нової думки з новим абзацем; – уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис; разом із учителем визначає різницю між ними; – переказує за планом простий знайомий текст; – з допомогою вчителя складає та записує текст поздоровлення (рідним, друзям); пише адресу на конверті (листівці).	Формування практичних мовленнєвих навичок письма на базі доступних відомостей про текст як завершений твір чи його фрагмент. Розвиток логічного мислення. Сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови висловлювань. Формування навичок самостійного висловлювання. Формування вміння регулювати власні дії у відповідності з планом та інструкцією щодо виконання завдання. Формування позитивного ставлення до виконуваної роботи.
13.		Повторення та закріплення вивченого матеріалу за рік.		

8 клас

(1 година на тиждень)

№ п/п	К-сть Год	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати розвитку (мінімальні досягнення/максимальні досягнення)	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		<u>Повторення вивченого матеріалу.</u> Будова слова. Речення. Головні та другорядні члени речення. Види речень за метою висловлювання.	– з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова; – з допомогою вчителя розрізняє головні та другорядні члени речення (без вживання термінології, практично); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення;	Формування умінь диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями. Формування навичок самоконтролю за вимовою. Стимулювання активності та самостійності в роботі.

			–з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів);	Виховання уважності, сумлінності, старанності. Формування умінь контролювати та оцінювати власні дії.
2.		Мовленнєвий розвиток. Відомості про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості. Мовлення як основний засіб спілкування. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично). Культура мовлення і спілкування. Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (<i>Надійко, Петрику, Галино Іванівно, Петре Григоровичу</i>).	– має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; –з допомогою розрізняє усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення; – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення; – з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; – самостійно або після нагадування вітається, прощається; –знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; –з допомогою вчителя вміє запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; – з допомогою та під контролем учителя дотримується правил культури спілкування;	Розвиток слухової уваги та пам'яті. Розвиток усного зв'язного мовлення. Розвиток мовленнєвої активності. Регулювання інтонаційної виразності мовлення. Збагачення лексичного запасу. Формування культури мовлення та культури поведінки. Виховання любові до рідної мови. Виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою. Виховання умінь та бажання дотримуватися правил національного мовленнєвого етикету під час спілкування.
3.		Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, зокрема опис окремих предметів тощо); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).	– уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; –розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань.	Розвиток довільної уваги. Вдосконалення слухового сприймання. Формування умінь пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту. Формування вміння уявляти те, що прослуховується.

4.	Говоріння. Переказ тексту за поданим планом. Вибірковий переказ. <i>Діалогічне мовлення.</i> Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками). <i>Монологічне мовлення</i> (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.	- переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя); –включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; – під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); –під контролем учителя дотриму-ється норм української літературної мови; – виявляє активність у спілкуванні з допомогою та за нагадуванням учителя: звертається із запитаннями та про-ханнями до вчителя, однокласників у навчальних і побутових ситуаціях; – будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях); – з допомогою словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план); –розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя; –з допомогою та за питаннями вчи-теля коментує та пояснює власні дії.	Формування чіткості та виразності усного мовлення. Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення. Формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу). Формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні. Формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести). Формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення. Виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника. Розвиток культури спілкування.
5.	Читання. <i>Читання мовчки</i> (розуміння, запам'ятовування) текстів. <i>Читання вголос</i> (розуміння, запам'ятовування) текстів. Виразність читання.	– читає мовчки доступні за змістом тексти (нескладні слова, речення); ро-зуміє ситуацію, описану в прочи-таному творі; – читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст; – за завданням та з допомогою учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні	Формування навичок правильного плавного читання цілими словами. Розвиток навичок розпізнавання знайомих слів. Формування навичок слухання-розуміння та

		Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.	слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи тощо; – переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.);	читання-розуміння текстів різного призначення. Розвиток виразності читання та усного мовлення. Розвиток навичок читання-розуміння слів, речень, текстів. Формування уміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.
6.		Писемне мовлення. Написання під диктування речень і текстів. Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему. Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення). Перевірка власних письмових робіт.	– пише під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи); – складає з допомогою вчителя прості речення за запитаннями, малюнками, на тему; – з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх; – з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом). – з допомогою вчителя робить спроби перевіряти власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки;	Формування правильної граматичної будови мовлення. Розвиток мислительних операцій аналізу, порівняння, синтезу Формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку. Формування навички правильно обирати поставу під час письма; розвиток логічно зв'язного писемного мовлення. Формування навичок само-контролю. Виховання охайності, самостійності.
7.		<u>Знання про мову. Мовні вміння.</u> Мова і мовлення. Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.	–називає з допомогою вчителя назву держави, її столицю, державні символи; –знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців;	Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати. Розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).
8.		Слово. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми.	–розуміє значення загальноживаних слів); – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова;	Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів.

		Будова слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова. Спільнокореневі слова. Розрізнення префікса і прийменника (практично). Вживання апострофа після префіксів <i>роз-, без-, воз-, з-, с-</i>.	– має уявлення про спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні; –повторює за вчителем та наводить приклади спільнокореневих слів; –дотримується правил правопису з допомогою вчителя; – під контролем учителя правильно пише слова з апострофом.	Розвиток слухового та зорового сприймання. Удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів. Формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів. Формування та закріплення правильної вимови слів.
9.		Частини мови. Іменник. Власні іменники. Велика літера у власних іменниках. Граматичні категорії іменника: рід, число, відмінок. Відмінювання іменників за відмінками (практично). Кличний відмінок іменника при звертанні: <i>мамо, брате, Іване Петровичу, Ганно Васи́лівно</i>. Прикметник. Роль прикметників у мовленні. Граматичні категорії прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично). Узгодження прикметників з іменниками в усному і писемному мовленні. Правопис прикметників із суфіксами <i>–ськ-, –зьк-, –цьк-, –еньк-, –есеньк-</i> (практично). Дієслово. Синтаксична роль дієслова. Поняття про дієслово.	–з допомогою знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; –пише (списує) з великої букви під контролем вчителя); –розрізняє слова (іменники), що сто-ять у множині та однині за закінчен-нями, групує їх із допомогою вчителя –з допомогою вчителя співвідносить іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; – з допомогою вчителя визначає рід іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); –з допомогою знаходить прикметни-ки серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; – з допомогою вчителя розрізняє (практично) граматичні категорії прикметника; – в усному мовленні та на письмі дотримується лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя); –під контролем вчителя правильно пише суфікси у прикметниках;	Збагачення словника іменнико-вою лексикою; формування на-вичок адекватного викорис-тан-ня її в усному та писемному мовленні. Формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів та речень. Збагачення словника прикмет-никовою лексикою; формування навичок адекватного викорис-тан-ня її в усному та писемному мовленні. Розвиток процесів сприймання, запам’ятовування, пригадуван-ня, відтворення. Формування уміння контролю-вати власну мовленнєву діяль-ність. Формування уявлень про роль прикметників у художньому стилі мовлення.

			–з допомогою знаходить дієслово серед інших частин мови в реченні, наводить приклади;	
10.		Речення, словосполучення. Загальне поняття про речення. Розрізнення словосполучення від слова й речення. Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень. Інонування речень, різних за метою висловлювання. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему. Головні члени речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення (практично). Поширення речень другорядними членами за допомогою запитань.	– має уявлення про речення (склада-ється зі слів, виражає завершену думку); – розрізняє словосполучення від слова і речення; – розуміє й адекватно відповідає на запитання, із чого складається речення та про що йдеться в ньому; –застосовує з допомогою вчителя правило про написання великої букви на початку речення, дотримується його; –під контролем вчителя дотримується пауз між реченнями в усному мовленні (за необхідності – після нагадування вчителя); – знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику); –наслідує вчителя та інтонує різні за метою висловлювання речення; – з допомогою вчителя добирає розділовий знак, який необхідно поставити в кінці речення (крапку, знак питання, знак оклику); –з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – має уявлення про підмет і присудок як головні члени речення; – з допомогою вчителя визначає головні й другорядні члени речення (практично, відповідаючи на запитання); –разом із учителем виконує прості завдання; –з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів;	Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається). Формування практичних мов-леннєвих навичок на базі дос-тупних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку. Формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення. Формування умінь дотриму-ватися правил правопису на письмі. Формування умінь користу-ватися мовленнєвими, інтона-ційними та немовними засобами виразності (робити паузи, оби-рати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту). Розвиток інтонаційної виразності мовлення. Виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання. Формування вміння виправляти допущені помилки.
11.		Текст. Заголовок тексту. Відповідність заголовка змісту тексту.	–з допомогою вчителя розрізняє за-головки і зміст тексту, добирає до тексту заголовки із запропонованих учителем;	Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається).

		Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом. Складання простого плану тексту. Відновлення текстів із деформованою будовою. Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.	– з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту; – з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом; – разом із учителем складає простий план прочитаного тексту; – разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій; – слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від мовленнєвих можливостей учня); – переказує за планом простий знайомий текст; – уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя;	Формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку. Формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення. Формування умінь користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту). Розвиток інтонаційної виразності мовлення. Формування умінь дотримуватися правил правопису на письмі. Формування вміння виправляти допущені помилки.
12.		Повторення та закріплення вивченого матеріалу за рік.		

9 клас

(1 година на тиждень)

№ п/п	К-сть Год	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати розвитку (мінімальні досягнення/максимальні досягнення)	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		<u>Повторення вивченого матеріалу.</u> Будова слова.	– з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова;	Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння

		Частини мови (іменник, прикметник). Граматичні категорії іменника. Граматичні категорії прикметника. Види речень за метою висловлювання.	– з допомогою знаходить іменники та прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; – з допомогою вчителя визначає рід і число іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); – з допомогою вчителя визначає число, рід, відмінок прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; – з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів;	семантич-ної (смислової) сторони слова. Збагачення словника іменни-ковою та прикметниковою лек-сикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні. Формування уміння диферент-ціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями. Стимулювання активності та самостійності в роботі. Виховання уважності, сумлінності, старанності.
2.		<u>Мовленнєвий розвиток.</u> <u>Відомості про мовлення.</u> Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично). <u>Культура мовлення і спілкування.</u> Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання,	– має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – з допомогою розрізняє усну й письм-мову, монологічну й діалогічну фор-ми мовлення; – дотримується простих правил спілкування під контролем та з допомогою вчителя; – з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; – практично володіє різними формами звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – під контролем учителя або після нагадування вітається, прощається; – знає і вживає під контролем учителя найпростіші українські форми мовленнєвого	Формування розуміння того, що усне і писемне мовлення повин-но відповідати певним вимогам. Розвиток слухової уваги та пам'яті. Розвиток усного зв'язного мовлення. Розвиток мовленнєвої активності. Регулювання інтонаційної виразності мовлення. Збагачення лексичного запасу. Формування культури мовлення та культури поведінки. Виховання любові до рідної мови. Виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою.

		прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (<i>Галинко, Олесю, Віро Миколаївно, Василю Петровичу</i>). Вживання займенників <i>Ви, Вас, Вам</i> в усному та писемному мовленні.	етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; – під контролем учителя дотримується правил правопису займенників <i>Ви, Вас, Вам</i> під час вживання їх у шанобливому значенні (у листах, вітальних листівках тощо); – з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування;	Виховання уміння та бажання дотримуватися правил мовленнєвого етикету під час спілкування.
3.		Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, міркування); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).	– уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає малюнок до тексту, вибирає один із запропонованих варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.); – розрізняє тексти розповідного й описового характеру (з допомогою вчителя); – розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань.	Вдосконалення слухового сприймання. Розвиток довільної уваги. Розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання. Формування уміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту. Формування вміння уявляти те, що прослуховується. Формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.
4.		Говоріння. Переказ тексту за поданим планом. Вибірковий переказ. <i>Діалогічне мовлення.</i> Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками). <i>Монологічне мовлення</i> (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність;	– переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя; – включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; – під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певно-го обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); – під контролем учителя дотримується норм української літературної мови; – будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого	Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення. Формування вміння ініціювати та підтримувати діалог. Формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу). Формування чіткості та виразності усного мовлення. Формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно

		висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.	матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях); –з допомогою словесно описує спос-тережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план); –розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя;	використовувати слова в конкретному значенні. Формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести). Формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення. Розвиток культури спілкування.
5.		Читання. <i>Читання мовчки</i> (розуміння, запам'ятовування) текстів. <i>Читання вголос</i> (розуміння, запам'ятовування) текстів. Виразність читання. Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.	– читає мовчки нескладні слова, речення; розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо); – читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст; – за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; – переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.)	Розвиток навички читання-розуміння слів, речень, текстів. Розвиток навичок розпізнавання знайомих слів. Формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення. Формування навичок правильного плавного читання цілими словами. Розвиток виразності читання та усного мовлення.
6.		Писемне мовлення. Написання під диктування речень і текстів. Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему. Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення). Перевірка власних письмових робіт.	– пише під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи); –складає з допомогою вчителя прості речення; – з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх; –з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом;	Формування правильної граматичної будови мовлення. Розвиток мислительних операцій аналізу, порівняння, синтезу Формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку. Формування навички правильно обирати поставу під час письма.

			– з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки; – дотримується охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки.	Розвиток логічно зв'язного писемного мовлення. Виховання охайності, самостійності.
7.		<u>Знання про мову. Мовні вміння. Мова і мовлення.</u> Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.	–знає назву держави, її столицю, державні символи; –знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців; – відрізняє на слух українську мову від інших мов.	Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати. Розвиток уявлень учнів про сиг-ніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).
8.		Слово. Лексичне значення слова. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми. Знайомство з тлумачним словником. Іншомовні слова. Словник іншомовних слів. Професійна термінологія. Будова слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова. Визначення основи слова (практично). Спільнокореневі слова. Розрізнення префікса і прийменника (практично). Складні слова. Утворення складних слів. Сполучні голосні <i>е, о</i> у складних словах.	–розуміє значення загальновживаних слів; –з допомогою вчителя вибирає пари слів протилежного значення із запропонованих слів; –з допомогою розрізняє слова, подібні за значенням; знаходить слова, подібні за значенням, серед низки запропонованих слів; – з допомогою вчителя замінює слова у словосполученнях та реченнях словами подібного значення; – має уявлення про словник та його призначення; – знає основні професійні терміни (відповідно до профілів трудового навчання); – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова, виокремлює основу слова; – має уявлення про спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні; – з допомогою вчителя наводить приклади спільнокореневих слів; –дотримується правил правопису з допомогою вчителя;	Формування та розвиток усві-домлення конкретного змісту слів. Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова. Розвиток слухового та зорового сприймання. Удосконалення навичок звуко-вого, звуко-буквеного, складо-вого аналізу слів. Розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення. Розвиток асоціативного мислення Формування та закріплення правильної вимови слів. Формування уявлень про складні слова; вміння застосовувати їх у власному мовленні.

			–з допомогою вчителя знаходить у тексті складні слова; –списує під контролем учителя складні слова за допомогою сполучних голосних <i>е, о</i>;	Розвиток умінь виділяти головне з-поміж другорядного.
9.		Частини мови. Іменник. Синтаксична роль іменника. Граматичні категорії іменника: рід, число, відмінок. Відмінювання іменників за відмінками (практично). Кличний відмінок іменника при звертанні: <i>мамо, брате, Іване Петровичу, Ганно Василю.</i> Прикметник. Синтаксична роль прикметника. Граматичні категорії прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника. Узгодження прикметників з іменниками в усному і писемному мовленні. Дієслово. Синтаксична роль дієслова. Поняття про дієслово. Часи дієслова. Змінювання дієслова за часами (практично). Число дієслова. Визначення числа дієслова за числом іменника. Правопис частки <i>не</i> з дієсловами.	–з допомогою знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; –пише (списує) з великої букви під контролем вчителя; –з допомогою співвідносить іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; – з допомогою вчителя визначає рід іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); –з допомогою знаходить прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; - в усному мовленні та на письмі дотримується лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя); –з допомогою знаходить дієслово серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; – з допомогою вчителя визначає часи дієслова; – з допомогою вчителя змінює дієслова за часом (практично); – з допомогою вчителя визначає число дієслова; –з допомогою розрізняє слова (дієслова), що стоять у множині та однині за числом іменника; – дотримується правопису частки <i>не</i> з дієсловами (під контролем учителя);	Збагачення словника іменни-ковою лексикою; формування навичок адекватного вибору рис-тання її в усному та писемному мовленні. Формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів та речень. Виховання уважності, дисциплінованості, відповідальності; довільної поведінки на уроці. Збагачення словника прикмет-никовою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні. Розвиток процесів сприймання, запам'ятовування, пригадування, відтворення. Формування умінь контролювати власну мовленнєву діяльність. Збагачення словника дієслівною лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; Розвиток аналітико-синтетичного сприймання. Формування та закріплення правильної вимови слів.

		Займенник. Поняття про займенник. Особові займенники. Роль займенників у мовленні. Вживання займенників <i>Ви, Вас, Вам</i> у шанобливому значенні. Службові слова. Поняття про прийменники, сполучники. Правопис прийменників і сполучників. Вживання сполучників для зв'язку однорідних членів речення. Звертання. Поняття про звертання. Місце звертання у реченні: на початку, в середині, в кінці. Розділові знаки при звертанні: кома, знак оклику. Застосування звертання при написанні листів, листівок тощо.	– має уявлення про займенники та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади; – використовує займенники у власному мовленні; – під контролем учителя дотримується написання займенників <i>Ви, Вас, Вам</i> з великої літери під час вживання їх у шанобливому значенні. – має уявлення про службові слова та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади; – використовує займенники у власному мовленні; – має уявлення про звертання та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить звертання у реченні, наводить приклади; – під контролем учителя використовує звертання у власному мовленні (усному і писемному) (під контролем та з допомогою вчителя); – наслідуючи вчителя, дотримується правильної інтонації при звертанні в усному мовленні;	Збагачення словника займен-никовою лексикою; формування навичок адекватного вико рис-тання її в усному та писемному мовленні. Формування уміння виокрем-лювати займенники в усному та писемному мовленні. Розвиток слухової уваги, сприймання, уваги, пам'яті. Розвиток зв'язного мовлення. Формування та закріплення правильної вимови слів. Виховання самостійності при виконанні завдань. Збагачення активного словника; формування навичок адекват-ного використання звертання в усному та писемному мовлення. Формування правильної граматичної будови мовлення. Формування навичок самоконтролю. Виховання культури мовлення.
10.		Речення, словосполучення. Загальне поняття про речення. Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень. Інтонавання речень, різних за метою висловлювання. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему. Головні члени речення: підмет і присудок.	Учень: – має уявлення про речення (складається зі слів, виражає завершену думку); – розуміє й адекватно відповідає на запитання, із чого складається речення та про що йдеться в ньому; – застосовує з допомогою вчителя правило про написання великої букви на початку речення, дотримується його;	Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається). Формування практичних мовле-нневих навичок на базі доступ-них відомостей про речення як таке, що виражає закінчену дум-ку.

		Другорядні члени речення (практично). Поширення речень другорядними членами за допомогою запитань.	– знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; –наслідую вчителя та інтонує різні за метою висловлювання речення; –з допомогою вчителя добирає розділовий знак, який необхідно поставити в кінці речення (крапку, знак питання, знак оклику); –з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів; – має уявлення про підмет і присудок як головні члени речення; – з допомогою вчителя визначає головні й другорядні члени речення (практично, відповідаючи на запитання); – разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні; поширює речення другорядними членами за допомогою запитань; (разом із учителем виконує прості завдання);	Формування умінь дотримуватися правил правопису на письмі. Формування умінь користувач-тися мовленнєвими, інтонацій-ними та немовними засобами виразності (робити паузи, оби-рати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту). Розвиток інтонаційної виразності мовлення. Виховання вмінь відчувати емоційний настрій висловлю-вання. Формування вмінь виправляти допущені помилки. Стимулювання активності та са-мостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старан-ності.
11.		Текст. Заголовок тексту. Відповідність заголовка змісту тексту. Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом. Складання простого плану тексту. Відновлення текстів із деформованою будовою.	–з допомогою вчителя розрізняє заго-ловок і зміст тексту, добирає до тексту заголовок із запропонованих учителем; – з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту; – з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом; – разом із учителем складає простий план прочитаного тексту; – разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між	Формування практичних мовле-ннєвих навичок на базі доступ-них відомостей про текст як за-вершений твір чи його фраг-мент. Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається). Формування мисленнєвих опе-рацій аналізу, синтезу, порів-няння, спостереження за мовни-ми явищами. Розвиток логічного мислення.

		Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.	час-тинами тексту, з'ясування послідовності подій; –слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від мовленнєвих можливостей учня; –переказує за планом простий знайомий текст; –розрізняє тексти розповідного й описового характеру; відрізняє міркування від інших типів мовлення; – уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя.	Сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови висловлювань. Формування навичок самостійного висловлювання. Формування вміння виявляти і виправляти допущені помилки. Формування позитивного ставлення до виконуваної роботи.
12.		Повторення та закріплення вивченого матеріалу за рік.		

* Літературні джерела

1. Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами. – 2012р.
2. Навчальні програми для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей (Н.П.Кравець).-
3. Навчальні програми для дітей із помірною розумовою відсталістю (Л.С.Вавіна).
4. Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей (А.М.Висоцька).
5. Бгажнокова И.М. Програмно – методические материалы «Обучение детей с выраженным недоразвитием интеллекта» / Бгажнокова И.М., Баряева Л.Б., Бойков Д.И. – Москва: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2007. – 190 с.